

Wateroverlast in bebouwd gebied

Juridische aspecten van wateroverlast

KNW-symposium (Themagroep BJZ)

Waterschap De Dommel, 17 september 2018

Peter de Putter

Inhoud

1. Verschillende situaties wateroverlast

- ✓ Vanaf de openbare weg
- ✓ Vanuit riolering / leidingen

2. Wateroverlast via de weg/straat

- ✓ Rioleringszorgplicht en eisen aan functioneren gemeentelijk rioolstelsel
- ✓ Betekenis hemelwaterzorgplicht
- ✓ Betekenis privaatrecht (hinderbepalingen)

3. Wateroverlast via riolering/leidingen

- ✓ Zaak van het Bouwrecht: Bouwbesluit 2012

4. Conclusies / discussiepunten

Wateroverlast via de openbare weg

De gemeentelijke rioleringszorgplicht, art. 10.33 Wm (I)

- Zorgplicht *inzameling* en *transport* van stedelijk afvalwater
 - ✓ Huishoudelijk afvalwater of een mengsel daarvan met bedrijfsafvalwater, hemelwater, grondwater
 - ✓ Zorgplicht ziet dus niet op inzamelen hemelwater

- Geen concrete normen over het functioneren van rioolstelsels
 - ✓ Min. Regeling bij Wm: “een openbaar riool moet zodanig worden gebouwd en onderhouden dat het zoveel als mogelijk berekend is op de eigenschappen, samenstelling en hoeveelheid van het afvalwater.”
 - ✓ Verwezen wordt naar de ‘Leidraad Riolerings’ van Rioned (praktijkrichtlijn)

Wateroverlast via de openbare weg

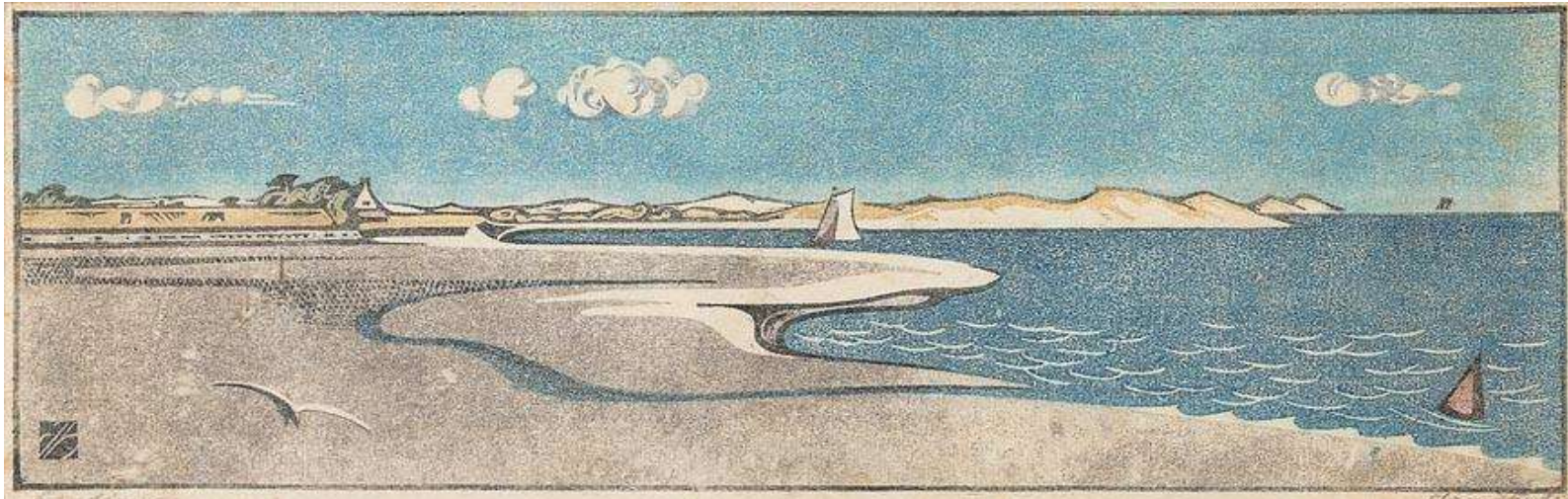
De gemeentelijke rioleringszorgplicht (II)

- Wetgeving geeft geen definitie van extreme neerslag
- Leidraad Riolering definieert ‘extreme neerslaggebeurtenis’:
 - ✓ “Een neerslaggebeurtenis die de reguliere, goed functionerende riolering niet meer kan verwerken. Het reguliere functioneren is niet eenduidig vast te leggen. Gemeente mag zelf de frequentie van water op straat bepalen waarop zij de riolering laat ontwerpen. Als het harder regent dan waarop de riolering is ontworpen, is sprake van extreme neerslag.”
 - ✓ In GRP wordt aangegeven waarop riool is ontworpen e.d., met ruime beleidsvrijheid voor gemeenten

Wateroverlast via de openbare weg

De gemeentelijke rioleringszorgplicht (III)

- Leidraad Riolering maakt duidelijk dat het rioleringsstelsel niet berekend hoeft te zijn op extreme neerslag
 - ✓ De riolering is bedoeld om bij 'normale' neerslag het water van wegen en daken af te voeren
 - ✓ Rechtbank Arnhem (1997): buien die een of twee keer per drie jaar optreden zijn niet zo uitzonderlijk dat er sprake is van overmacht
- Overlast en schade door extreme buien zijn overmachtsituaties waartegen de gemeente zich in redelijkheid niet hoeft te verweren

Rechtbank Gelderland geeft 'abstracte norm'

Hoewel voor het voorkomen van overstromingsgevaar van riolen geen concrete normen bestaan, mag “als norm worden gesteld dat in normale omstandigheden het ontstaan van overstromingen en schade aan het eigendom van derden als gevolg daarvan wordt voorkomen”

- ✓ Rb. Gelderland 15 februari, ECLI:NL:RBGEL:2017:2040
- ✓ Geen aansprakelijkheid als het om slechts incidentele overstromingen gaat van de rioolput, in extreme omstandigheden

Paul Gabriël

Discussiepunt: voor inundatie gelden wel concrete normen voor waterschappen, voor overstroming vanuit riolering zijn deze er niet.

Wateroverlast via de openbare weg

De gemeentelijke hemelwaterzorgplicht (art. 3.5 Waterwet)

- Gemeente heeft zorgplicht voor een “doelmatige inzameling en verwerking van afvloeiend hemelwater, voor zover van degene die zich daarvan ontdoet redelijkerwijs niet kan worden gevergd het afvloeiend hemelwater op of in de bodem of in het oppervlaktewater te brengen.”
 - Zorgplicht begint dus bij particulier → bodem-/watersysteem
 - Hemelwaterzorgplicht concreet maken in GRP
- Het is voldoende om als gemeente een voorziening aan te bieden waarin de perceeleigenaar het overtollige hemelwater kwijt kan.
- Voor ons is omgekeerde aan de hand → water van straat naar tuin.
 - ✓ Omdat het bestuursrecht hierover niets regelt, resteert de privaatrechtelijke weg

Wateroverlast via de openbare weg

De weg van het privaatrecht, art. 5:38 BW e.v.(I)

Verschillende aangrijpingspunten in Burgerlijk Wetboek (BW)

1. Lagere erven moeten het water ontvangen dat van hoger gelegen erven van nature afloopt (art. 5:38 BW)
2. Eigenaar erf mag geen hinder toebrengen aan ander erf door de loop van het water te wijzigen (art. 5:39 BW)
 - Openbare weg is ook 'erf'
3. Aansprakelijkheid gebrekkige opstallen (art. 6:174 BW)
 - Risicoaansprakelijkheid

Isaac Israëls

Wateroverlast via de openbare weg

De weg van het privaatrecht (II)

- Gemeente kan alleen een beroep doen op de verplichting van een perceeleigenaar om water dat van nature afloopt te dulden (art. 5:38 BW), als de natuurlijke afloop niet of nauwelijks is gewijzigd (art. 5:39 BW).
 - ✓ Voor water dat vanuit het openbare riool via kolken en putten afstroomt naar particuliere percelen geldt geen ontvangstplicht conform artikel 5:38 BW (Rb Oost-Brabant: 6 juli 2016, ECLI:NL:RBOBR:2016:3604)

- Arnhem (Rb. Arnhem 15 mei 1997)
 - ✓ Wateroverlast via trottoir en ventilatierooster na wegrenovatie, bij buien die eens per 2 of 3 jaar optreden (normale buien zegt rechter)
 - ✓ Gerenoveerde weg moet zodanige afwatering hebben dat regen onder normale omstandigheden kan worden afgevoerd zonder schade
 - ✓ Gemeente aansprakelijk voor gebrekkige opstal (o.g.v. art. 6:174 BW)

**Gemeenten moeten dus erg alert zijn bij openbare werken.
Zorg dat hierdoor de kans op wateroverlast niet groter wordt!**

Wateroverlast via de openbare weg

De weg van het privaatrecht (III)

- Ergo: als door 'openbare werken' wateroverlast kan ontstaan (die er daarvoor bij gelijke omstandigheden niet was), dan moet de gemeente mitigerende maatregelen nemen
 - ✓ Volgt uit algemene beginselen van behoorlijk bestuur (abbb's)
 - ✓ + algemene verbod tot het toebrengen van onrechtmatige hinder
 - ✓ Hier geen rekening mee houden is kans op aansprakelijkheid vergroten

Jan Altink

Water vanuit riolering en de particuliere leidingen de woning in

Particuliere riolering en eisen Bouwbesluit

- Bouwbesluit 2012 bevat voor zowel nieuwbouw als bestaande bouw technische voorschriften voor veiligheid, gezondheid, bruikbaarheid, energiezuinigheid en milieu.
- Bouwwerken moeten een zodanige voorziening voor de afvoer van huishoudelijk afvalwater en hemelwater hebben dat dit water zonder nadelige gevolgen voor de gezondheid is af te voeren (art. 6.15 lid 1)

Dirk Nijland

Particuliere riolering en eisen Bouwbesluit

Eisen bij nieuwbouw (I)

- NEN 3215 schrijft voor dat bij lozingstoestellen, die lager zijn gelegen dan 150 mm boven straatpeil, het *huishoudelijk afvalwater* door een rioolwaterpomp op de buitenriolering of perceelaansluitleiding moet worden geloosd, tenzij (o.a.):
 - ✓ Het huishoudelijk afvalwater onder vrij verval kan worden geloosd
 - ✓ In de separate verzamelleiding van deze lozingstoestellen een terugstuwbeveiliging aanwezig is (bv. een terugsklagklep)
 - ✓ Uit een risico-inventarisatie blijkt dat er ondanks de afwezigheid van voorzieningen geen hygiënische en gezondheidsbezwaren zijn

Particuliere riolering en eisen Bouwbesluit

Eisen bij nieuwbouw (II)

- Meestal is een rioolwaterpomp wel nodig / verplicht.
- Bij nieuwbouw een zaak van de bouwvergunning (aanbeveling) of, als een bouwvergunning niet verplicht is, een apart aansluitvoorschrift (o.g.v. art. 6.18 lid 4 sub c BB 2012)

Particuliere riolering en eisen Bouwbesluit

Eisen bij bestaande bouw (I)

- Riolerpomp of terugstuwbeveiliging lang niet altijd aanwezig, ook al gold de verplichting al ten tijde van de bouw van de woning
- Ook bij bestaande bouw zijn de eisen van NEN 3215 over de afvoer vanuit laaggelegen lozingstoestellen indirect wel van toepassing
 - ✓ Zorgplicht van art. 1a Woningwet: gevaar voor de gezondheid moet worden voorkomen
 - ✓ Maar vooral kwestie van voorlichting aan burgers

Gerrit Benner

Conclusies en discussiepunten

- Burgers meestal eigen verantwoordelijkheid
- Voorlichting aan burgers/bedrijven cruciaal
- Gemeente moeten erg alert zijn bij openbare werken
 - ✓ Zorg dat de kans op wateroverlast niet groter wordt
- Bouwvergunningen moeten inhoudelijk beter
 - ✓ Rioleringsaspect moet hierin worden uitgewerkt

- In verband met klimaatverandering wel vragen:
 - ✓ Ontwerpeisen riolering?
 - ✓ Bezien relatie water – ruimtelijke ordening – bouwen
 - ✓ Hoe wateroverlast bij nieuwbouw voorkomen?
 - ✓ Bouwregelgeving meer waterrobuust maken
 - ✓ Relatie met bodemdaling niet vergeten
 - ✓ Moeten we van preventiebeleid naar acceptatiebeleid?
 - ✓ Rol verzekeringen?

Meer info hierover?

1. S. Handgraaf en P. de Putter, Hemelwater in de woning: zaak van gemeente of burger?, Tijdschrift voor Bouwrecht (TBR), nr. 11 november 2015, p. 1044-1052.
2. H.J.M. Havekes, P.J. de Putter en W.J. Wensink (eindredactie), Wegwijzer van Waterwet naar Omgevingswet, Wolters Kluwer, Alphen aan den Rijn, 2018, hoofdstuk 3.
3. J.J.H. van Kempen, Actualiteiten Waterrecht 2017, M en R 2017/77, p. 506-507.